

RAHVUSVAHELINE ARHITEKTUURIVÕISTLUS LÄÄNEMERE KUNSTIPARK

ŽÜRII LÕPPPROTOKOLL

Eessõna

Võistluste eesmärk oli leida parim ideelahendus Läänemere riikide ühise näitustekompleksi jaoks.

Läänemere kunstipark on kavandatud Pärnu kesklinna, Pärnu jõe vasakkaldale ajaloolise Suursilla vahetusse lähedusse, mis on kesklinna ainus autosild. Esialgsete plaanide kohaselt kavatsetakse Läänemere riikide rahvakunsti ja professionaalse kunsti eksponeerimiseks kasutada ujuvpaviljone. Nende rajamiseks koondatakse üheksa meie ühise mere kallastel asuvat maad: Eesti, Läti, Leedu, Venemaa, Poola, Saksamaa, Taani, Rootsi ja Soome koos autonoomse Ahvenamaaga.

Rahvusvahelise võistluse eesmärk oli leida jõekalda ruumiline visioonilahendus, mis hõlmaks park-haljasala ja ajaloolist graniitkaid, ning arhitektuuriline eskiislahendus näituste peahoone ning rahvuslike ujuvpaviljonide näidisega.

Võistluse käik

Juulis 2013 kuulutas Pärnu Uue Kunsti muuseum koostöös Eesti Arhitektide Liidu ja Pärnu linnavalitsusega välja rahvusvahelise arhitektuurivõistluse.

Võistluste tähtajaks, 10. oktoobriks esitasid oma disainilahendused 78 arhitektuuribürood või arhitekti, kellest komitee otsusega kvalifitseerus võistlusele 73. Komitee diskvalifitseeris:

1. järjekorras 2. saanud võistlustöö, millel puudus märgusõna, kvalifikatsioonidokumendid ja eraldi ümbrikud;
2. võistlustöö märgusõnaga AUBE, millel puudusid planšetid ja dokumendid ning CD ei töötanud;
3. võistlustöö märgusõnaga SHORELINE, mille postituskuupäev oli 15.10.2013 ehk võistluse reeglitega määratud viis päeva hilisem;
4. võistlustöö märgusõnaga WHERE THE CITY MEETS THE WATER, kuna autorite hulgas ei olnud Euroopa Liidu liikmesriigis projekteerimise õigust omavat arhitekti;
5. järjekorras 72. saanud võistlustöö, millel puudusid märksõna, diplomid ja kõik vajalikud tõendid.

Kõiki kvalifitseerunud võistlustöid hindas rahvusvaheline žürii Pärnus 25.–27. oktoobril 2013 toimunud kolmepäevasel kohtumisel. Žürii valis välja 11 parimat disainilahendust ning jätkas arutelu virtuaalselt e-posti teel ning langetas lõpliku otsuse veebipõhise hääletussüsteemi abil. Kõigi preemiakandidaatide välja selgitamine õnnestus žüriil 14. novembriks. Žürii otsusega lisandus auhinnatud ideekavandite hulka veel üks võistlustöö, mis pälvis žürii eripreemia.

Rahvusvahelise žürii liikmed ja auhinnad

Edward Lucie-Smith, kunstiajaloolane, UK (SA Uue Kunsti Muuseumi patroon)

Toomas Kivimägi, Pärnu linnapea

Kim Utzon, arhitekt, Taani

Pekka Vapaavuori, arhitekt, Soome

Ilmar Reepalu, arhitekt-urbanist, pikaajaline Malmö linnapea, Rootsi

Indrek Näkk, arhitekt, Eesti Arhitektide liit

Jaak Huimerind, arhitekt, Eesti Arhitektide liit

Mark Soosaar, Pärnu Uue Kunsti Muuseumi kunstiline juht

Karri Tiigisoon, Pärnu linna peaarhitekt

ning **Pille Epner** kui Eesti Arhitektide Liitu esindav sekretär

Žürii võttis ühes Eesti linnaplaneerimise- ja arhitektuuritraditsioonidega arvesse ideekavandite järgmisi aspekte.

- Nähtavus – mõjuv täiendus linnaruumile
- Praktilisus – näitusesaalide kasutatavus, eri haldusfunktsioonid
- Linnaolud – liiklusvool, ühendus jõe, silla ja ümbruskonnaga
- Paviljonid – Läänemere riikide võimalused oma paviljonide kujundus arhitektuurivõistlusega välja selgitada.

Žürii otsusega määrati auhinnad järgmistele võistlustöödele:

Esimene preemia (5000 eurot) võistlustööle KGAMMP

Teine preemia (3000 eurot) võistlustööle A WELCOMING FORTIFICATION

Kolmas preemia (2000 eurot) võistlustööle TUUTUTAMA

Ergutuspreemia (1000 eurot) võistlustööle VEEMAILM

Ergutuspreemia (1000 eurot) võistlustööle LANDMARK

Žürii eripreemia (Pärnu Sadama auhind) võistlustööle VAIAVÄLI

Žürii kommentaarid võistlusala linnalise olukorra kohta

Viimastel aastatel on Pärnu kesklinn astunud suure sammu jõe lähemale, kuid päris jõeni veel jõudnud ei ole. Jõe kaldal on ajalooliselt asunud pigem sadamad, tehased, tööstus, laod ja muud teenindavad hooned.

Suur osa Pärnu kesklinnast hävis II maailmasõjas ning ajaloolise linnaruumi asendasid Nõukogude perioodist pärit hooned, mis ülejäänud ajaloolise õhkkonnaga õieti ei sobitu.

Vastaskaldalt nähtavad uued kaubanduskeskused on kolmas komponent, mis ka kesklinna panoraami madalamale toob. On selge, et kesklinna veepiiri on vaja rikastada kvaliteetsete hoonete ja silmapaistva arhitektuuriga.

Läänemere kunstipargi (või koguni kunstisadama) idee tooks avalikud hooned ja välja arendatud linnaruumi jõuliselt veepiirile lähemale. Kõnealune krunt on ülejäänud linnaruumist siiski võrdlemisi eraldatud. Seega on peamine tulevikueesmärk see ala ülejäänud linnaruumiga liita. Meeldiva ilmega linnaruum nõuab ka väarikamaid materjale kui asfalt ja betoon. Samavõrra oluline on luua jõekalda jaoks üksikasjalik visioon, mis võtab arvesse nüüdisaegse Pärnu mastaape ja struktuuri. Eesmärk peaks olema liita kunstipark (või kunstilaevastik!) teiste lähedaste kultuuripiirkondadega, nagu Endla teater, keskraamatukogu, Pärnu Muuseum, kontserdimaja ja uus kino.

Selleks et kunstiparki teiste kultuuripiirkondadega ühendada, on vaja teha väga põhjalikke ja tõsiseid muutusi, näiteks arendada välja uus logistikasüsteem, parkimiskord ja kõnniteed.

Žüriiliige Edward Lucie-Smith pakkus välja idee kasutada külaliste kunstiparki toomiseks Pärnu jõe mõlemalt kaldalt väljuvat veetransporti.

Žürii kommentaarid 11 parima võistlustöö kohta

Esimene preemia: KGAMMP

Võistlustöö on erakordse disainiga ja sellel on tugev urbanistlik kontseptsioon. See on üks väheseid töid, mis läheneb kasutatavusele terviklikul ja igati praktilisel viisil. Samuti on vaadatud jõekallast veidi laiemalt ja pakutud välja lahendused ka ülejäänud rannaaladele kas sadamalaos või keskaegses stiilis hoone näol.

Peahoone on kujundatud kunstitemplik, mis asub ühel joonel II maailmasõja ajal Nõukogude õhurünnakutes hävinud keskaegse Nikolai kirikuga. Ehitis mängib linnapanoraamiga ja lisab muidu veidi ükslusele vaatele kolmanda mõõtme. Poolläbipaistvad seinad toimivad pimedal ajal majakana. Samastel paiknev peahoone on hästi nähtav kogu pargist. Selle võttega on tagatud ka peahoone koht linnaruumi uue pilgupüüdjana.

Selle võistlustöö peamine tugevus on jõekaldale kinnitatud ujuvruut. Riikide paviljonid ümbritsevad seda ruutu nagu hooned linna keskväljakut. Selline paigutus tagab paviljonidele hea ligipääsu ja võimaldab kergesti ühest paviljonist teise liikuda. Lahenduse ühtlane välimus jätab

lahtiseks eri riikide paviljonide lõpliku kujunduse. Nagu näha plaanidelt, võimaldab paviljonide paigutus ehitada neid iga riigi vajaduste järgi eri suuruse ja kujuga, ilma et see rikuks kompleksi terviklikkust.

Ideekava annab Pärnu linnale uue iseloomuliku ehitise ja suurepärase platvormi Läänemere riikide kunstnikele. See oleks parim viis, kuidas kunsti abil ühendada Pärnu kui ajaloolise hansalinna minevik ja tulevik.

Teine preemia: A WELCOMING FORTIFICATION

Tugev ja omapärane, üks kõige paremini läbi mõeldud võistlustöö. Mäng keskaegse Pärnu kindlusega on suurepärase idee, kuidas siduda ajalugu tulevikuga.

See võistlustöö on kasutanud maastikuarhitektuurilist elementi, mis katab linna poolt vaadatuna osaliselt näitusehoonet, kuid jätab selle jõepoolse osa vabaks. Konkreetne telg ja sissepääs moodustuvad ala keskosast, mis loovad hea ühenduse galeriide ja olemasoleva kontserdisaaliga. Riikide paviljone ühendab madal laudtee, mis ühildub hästi jõepinnaga. Näitusehoone katusel paiknevat haljastatud osa on võimalik kasutada väliüritusteks.

Hästi on lahendatud kõik kunstinäituse korraldamiseks vajalikud ruumid: galerii, administratsioon, äriruumid. Oli vähe võistlustöid, mis sellisel määral suutsid arvestada toimiva kunstigalerii vajadustega. Tänu sellele, et kogu tegevus toimub esimesel korrusel, on kompleksi teenindamine lihtne, kuid korruste plaanidelt on näha, et näituseruume ja kohvikut teenindav liiklus ei ole põhjalikult läbi mõeldud.

Projekt on tasakaalus Pärnu suuruse ja võimalustega (mitte liiga toretsev, vaid intiimne ja hubane). Vaatamata oma tagasihoidlikkusele on lahendus arhitektuuriliselt mõjuv (võiks ehk isegi kõrgem olla). Eraldiseisval puitplatvormil paiknevad jõepaviljonid moodustavad omaette galeriitänava.

Kolmas preemia: TUUTUTAMA

Kõige efektses, unustamatu disainiga võistlustöö. Tõeliselt radikaalne lahendus, mille selgest sõnumist ei ole võimalik mööda vaadata. Kõiki Pärnusse sisenejaid neelav hiiglaslik uss ei pruugi olla just iga kunstihuvilise maitse, kuid vana, iganenud silla taustal, uue ja vana kontrastis, annab see vanale ehitisele uue tähenduse. See on üks väheseid võistlustöid, mis võimaldab liikuda ilma väljumata läbi ujuvpaviljonide nii, et neid läbiks katkematu inimvool.

Üks võistluse parimaid urbanistlikke lahendusi, mis näitab 21. sajandi arhitektuuri võimalusi. Lahendus jätab pargi tuleviku peale mõeldes vabaks, kuid loob samas ühenduse kahe endise sadamaala vahele. Töö püüab nii vormilt kui ka mastaapidelt mahendada ja täiendada valdavalt stalinistliku arhitektuuriga linnaruumi.

Kuna esitatud ei ole peahoone ruumide tegelikku plaani, siis ei ole võimalik hinnata võistlustöö funktsionaalsust. Arvestades sellega, et hoone põhiosa läbib tiheda liiklusega sild ning fassaade kujutavad visualisatsioonid jätavad mulje klaaskoonusest, ei oleks hoones kunsti eksponeerimine siiski võimalik. Kulukas ja ebapraktiline, ent muljetavaldav ja mõtlemapanev.

Ergutusauhind: VEEMAAILM

Tegu on äärmiselt sümpaatse ettepanekuga, mis arvestab hästi võistlusala oludega ja on arhitektuuriliselt tugev. Hõljuv kunstisadam mõjub vee ja peegelduva valguse taustal üsnagi muljetavaldavalt. Kunstipaadid ning peahoone näitusesaal on kavandatud tervikliku ja meeldiva kunstilise lahendusena. Tõeliselt skandinaavialik arhitektuurikompleks.

Massiivsed klaaspinnad oleksid kunstinäituste puhul probleemsed. Tööle lisatud teksti järgi oleksid klaaspinnad kaetavad luukide ja lükandseintega, kuid ruumide plaanid seda ei kinnita. 3D-esitlusel näevad peahoone näitusesaal ja ujuvpaviljonid välja tõeliselt efektsed, kuid idee ei jäta kuigi palju vabadust eri riikide paviljonide individuaalseks kujundamiseks.

Ergutusauhind: LANDMARK

Arhitektuuriline lahendus on atraktiivne ja hästi läbi mõeldud. Esitatud on lihtsad ja otstarbekad kunstihooned.

Esimesel korrusel paiknevad tugiruumid on selgesti läbi mõeldud ning katusekorruse kohvikust avaneb vaba vaade kogu kunstipargile ja ujuvpaviljonidele. Paviljonid on paigutatud võrdlemisi ühetaolise rütmiga jõekaldale ritta, kuid täidavad pea sõjavälist muljet jätvate konteinerlike alustena oma otstarvet. Ehitiste pretensioonitu kujundus jätab teisalt ruumi eri riikide paviljonide individuaalsele disainile.

Ruumide plaan näis kohati küsitav, näiteks olid eraldi korrusele paigutatud tualettruumid, kuhu puudub ligipääs puuetega inimestel, või näitusesaali pöördsild, mille otstarve jäi selgusetuks.

Žürii eriauhind (Pärnu Sadama toetusel): VAIAVÄLI

Silmapaistva visiooniga kunstiprojekt, mis keskendus peamiselt efektsele valguslahendusele. Arvukad laternad on paigutatud lainetel kõikuvaid purjekaid meenutavatele mastidele. Projektilahendus looks koos voolava veega jõepinnale imeliselt liikuvad peegeldused. Tegu on inspireeriva disainiprojektiga, mis annab mitmeid suurepäraseid ideid Pärnu kesklinna sadamaalade valguslahenduse jaoks piirkonda, kus Eesti suurim jõgi suubub Läänemeresse.

Teised parimad võistlustööd tähestiku järjekorras

BALTIC CIRCLE

Piirkonda täielikult ümber kujundav projekt toob Pärnu võrdlemisi traditsioonilisse üldplaani täiesti uue struktuuri. Äärmiselt silmapaistva disainiga töö loob tõeliselt eriotstarbelise ala, blokeerimata samas eri suundi.

Peahoone ei ole kunsti eksponeerimiseks ideaalse lahendusega. Interjööri lahendus oleks võinud olla veel otstarbekam.

DUNE

Üks väheseid lahendusi, mis võiks asetseda olemasoleva silla lähedal. See võimaldaks tagada alale silla poolt lähenevatele külastajatele mugava ligipääsu ja loogilised piletiteenused. Ruudukujuline lahendus on meeldivalt omapärane.

Kuna jõe veetase oleneb Läänemerel valitsevatest tuultest, siis võib ujuvpaviljonide ala osutada tõsiselt probleemseks.

EMBRACE

Radikaalne idee on sulgeda Lai tänav ja asendada see pargiga, mis ühendab näituseala selle kõrval asuva kontserdisaaliga. Töö autorid on märganud, et park on ümbritsevast linnaruumist võrdlemisi ära lõigatud ning vajaks sellega paremat ühendamist. Peahoone asetseb silla lähedal, mis tagab hea ühenduse teatriväljaku ja sadamaga, olles samas ka vesiväravat tähistavaks ehitiseks. Tundlikult nüüdisaegne peahoone on oskuslikult ühendatud jõe ja pargiga.

Kontseptsioon on tõsiseltvõetav ja põhjalik, kuid raskesti ellu viidav nii vee- kui ka maapoolses osas. Visioon toimiks paremini katusehaljastuse projektina.

EME

Tugevalt lihtsustatud kontseptuaalse taustaga nägemus. Pargialadel ristuvad jalgrajad ühendavad eri riikide paviljone nähtamatute niitidena. Sissepääs alale ja näitusehalli on loodud ühendama näituseruume kontserdisaali ja ülejäänud linnaruumiga. Sissepääsu tähistab selgesti basseini. Asjatundlik, lihtne ja elegantselt moodne arhitektuur. Ala plaan on urbanistlikult korrektne ja täpne. Kergesti teostatav mõistliku hinnaga. Pikk hoone ja pargiala sobivad hästi festivalide korraldamiseks. Näituseruumid on lihtsad ja universaalsed.

Piki Laia tänavat kulgev suletud sein on liiga pikk. Kuna tegu on praktiliselt üleni klaasist hoonega, on seda väga keeruline kunstinäituste korraldamiseks kasutada.

KOLM TÜKKI

See on üks vähestest võistlustöödest, kus peamine näituseala on viidud otse rannajoonele ning tungib sealt lausa jõesängi kohal rippudes edasi. Ruumide plaan on lahendatud selgelt ja ootuspäraselt, paigutades esimesel korrusele sissepääsu ja kohviku ning teisele näituseruumi. Pargi osa on jäetud vabaks ja avatuks võimalike välinäituste jaoks. Ujuvpaviljonid on toodud kaldaribale, kuid ümber paviljonide on kavandatud uus ujuvkai, mis võimaldaks Kunstipargile ohutult läheneda ka vee poolt. Muulile oleks kerge lisada jalakäijate sild või praamiühendus jõe vastaskaldaga. Idee, et riikide paviljonid oleksid pneumaatilised struktuurid, on veidi liiga kõrgelennuline, ent teisalt näitab visioon selgelt, et eraldiseisvate riigipaviljonide kujunduse osas piiranguid ei ole.

Hiiglaslike kasvuhoonetena kavandatud maapealsed hooned ei ole kahjuks kasutatavad mitmeotstarbeliste näitusesaalidena.

Märgusõnadega ümbrikute avamine ja auhinnatseremoonia toimub Tallinnas Eesti Arhitektuurimuuseumis 11. detsembril 2013 kell 16.00.

Peapreemiad rahastab Eesti Kultuurkapital ja selle annab võitjale üle Eesti kultuuriminister Urve Tiidus.

Teiste preemiate rahastaja on Pärnu linn ja need annab võitjatele üle Pärnu linnapea Toomas Kivimägi.

Kõigi esitatud võistlustöödega on võimalik tutvuda Tallinnas Eesti Arhitektuurimuuseumis kuni jaanuari lõpuni 2014.

Edward Lucie-Smith, kunstiajaloolane, UK (SA Uue Kunsti Muuseumi patroon)

.....

Toomas Kivimägi, Pärnu linnapea

.....

Kim Utzon, arhitekt, Taani

.....

Pekka Vapaavuori, arhitekt, Soome

.....

Ilmar Reepalu, arhitekt-urbanist, pikaajaline Malmö linnapea, Rootsi

.....

Indrek Näkk, arhitekt, Eesti Arhitektide liit

.....

Jaak Huimerind, arhitekt, Eesti Arhitektide liit

.....

Mark Soosaar, Pärnu Uue Kunsti Muuseumi kunstiline juht

.....

Karri Tiigisoone, Pärnu linna peaarhitekt

.....

Pille Epner kui Eesti Arhitektide Liitu esindav sekretär